

emergence, rather than the eventual breakdown, when analyzing the works written before the breakdown.

References

- Breslauer, George W., 1990. Soviet economic reforms since Stalin: ideology, politics, and learning, *Soviet Economy* 6, 252-280.
- Brzezinski, Zbigniew, 1989. *The grand failure: the birth and death of communism in the twentieth century*. New York: Charles Scribner's Sons.
- Chirot, Daniel, 1991. *The crisis of Leninism and the decline of the left*. Seattle: University of Washington Press.
- Cohen, Stephen F., 1985. *Rethinking the Soviet experience*. New York: Oxford University Press.
- Colton, Timothy J., 1986. *The dilemma of reform in the Soviet Union*. New York: Council on Foreign Relations.
- Cook, Linda J., 1993. *The Soviet social contract and why it failed: welfare policy and workers' politics from Brezhnev to Yeltsin*. Cambridge: Harvard University Press.
- Dallin, Alexander, 1992. Causes of the collapse of the USSR, *Post-Soviet Affairs* 8, 279-302.
- Daniels, Robert V., 1988. *Is Russia reformable? Change and resistance from Stalin to Gorbachev*. Boulder: Westview Press.
- Daniels, Robert V., 1993. *The end of the communist revolution*. London: Routledge.
- Deudney, Daniel & Ikenberry, G. John, 1991. Soviet reform and the end of the cold war: explaining large scale historical change, *Review of International Studies* 17, 225-250.
- Friedrich, Carl J. & Brzezinski, Zbigniew, 1966. *Totalitarian dictatorship and autocracy*. New York: Praeger.
- Hall, Peter A. & Taylor, Rosemary C. R., 1994. *Political science and the four new institutionalisms*. Paper prepared for APSA meeting, September 1994.
- Hosking, Geoffrey, 1990. *The awakening of the Soviet Union*. Cambridge: Harvard University Press.
- Jowitt, Kenneth, 1992. *New world disorder: the Leninist extinction*. Berkeley: University of California Press.
- Lapidus, Gail W., 1987. Gorbachev and the reform of the Soviet system, *Daedalus* 116, 1-30.
- Lewin, Moshe, 1989. *The Gorbachev phenomenon: a historical interpretation*. Berkeley: University of California Press.
- Malia, Martin, 1992. Leninist endgame, *Daedalus* 121, 57-75.
- Przeworski, Adam, 1991. *Democracy and the market: Political and economic reforms in Eastern Europe and Latin America*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Roeder, Philip G., 1993. *Red sunset: the failure of Soviet politics*. Princeton: Princeton University Press.
- Rutland, Peter, 1993. *The politics of economic stagnation in the Soviet Union*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Solnick, Steven L., 1992. *Understanding the Soviet collapse: institutional transformation in periods of political chaos*. Paper prepared for APSA meeting, September 1992.
- Suny, Ronald Grigor, 1993. *The revenge of the past. Nationalism, revolution and the collapse of the Soviet Union*. Stanford: Stanford University Press.
- "Z" (Malia, Martin), 1990. To the Stalin mausoleum, *Daedalus* 119, 295-344.

Rapport från konferensen "Conflicts in the Caucasus"

I Oslo den 24-26 november 1995 hölls på initiativ från PRIO (International Peace Research Institute, Oslo) och Norges Helsingforskommitté en konferens om Kaukasus, den etniskt komplicerade regionen mellan Svarta havet och Kaspiska havet som p.g.a. sitt strategiska

läge och sin rikedom på konflikter och olja tilldrar sig alltmer av Västs intresse.

Till konferensen kom forskare från Europa och USA, men deltagarlistan dominerades av praktiker – t.ex. Per Källström, svensk general och chef för FN:s observatörsstyrka i Abchasi (som ligger i Georgien), Jack Maresca, f.d. amerikansk OSSE-ambassadör och Nagorno-Karabach-förhandlare, vidare en representant för OSSE-missionen i Georgien, och ett flertal representanter för NGO:s aktiva i re-

gionen, t.ex. det välinformerade Human Rights Watch.

Särskilt intressant var närvaron vid konferensens alla tre dagar av den ryske regeringsföreträdaren Vladimir Rubanov. Han är en av Oleg Lobovs ställföreträdare i det mäktiga ryska säkerhetsrådet där president Jeltsin är ordförande. Lobov är s.k. sekreterare i rådet och samtidigt en av president Jeltsins absolut närmaste män och dennes personliga sändebud till Tjetjenien. Det ryska säkerhetsrådet har med ministrar från alla kraftministerier, t.ex. försvarsminister Gratjov, spelat en central roll i den ryska Tjetjenienpolitiken. Rubanov var därmed väl ämnad att återge den ryska officiella ståndpunkten i Tjetjenienfrågan. Hans närvaro vittnade om att Ryssland inte anser sig kunna förhålla sig passivt då västlig Kaukasus-expertis samlas för att tränga in i frågor som ligger Ryssland nära om hjärtat.

Initierade föreläsare inledde konferensen med exposéer över situationen i konflikterna om Nagorno-Karabach (som ligger i Azerbajdzjan), Abchasien och Sydossetien (båda i Georgien). I alla tre konflikterna råder eldupphör, men hållbara politiska överenskommelser ter sig fortfarande höra en oklar framtid till. Följande kan noteras ur de många och intensiva diskussionerna.

Särskilt Abchasien-frågan verkar kunna bli mer komplicerad i takt med att Moskvas och Tbilisis tålmod med de abchasiska separatisterna minskar. Den georgiske nyvalde presidenten Eduard Sjevvardnadze (han var fram till president- (och parlaments-) valet den 5 november ordförande för parlamentet och tillika statschef) har befäst sin maktställning och bygger sakt men säkert upp relationerna med Ryssland, inkl. inom det militära området. Det kan inte uteslutas att han i sinom tid följer Tudjmans recept om (och kanske Kinas kommande uppvisning i) hur den territoriella integriteten återupprättas. Ryssland är kanske allt mindre benäget att förhindra en sådan utveckling i ljuset av egna problem med separatism.

Det internationella spelet kring Nagorno-Karabach-frågan är mer komplicerat, inte minst som oljan i det Kaspiska Havet alltmer

attraherar bl.a. Washingtons, Londons och Bryssels intresse och gör stabilitet i regionen till ett vitalt strategiskt intresse för andra än bara Ryssland. Ett banbrytande principbeslut har tagits inom OSSE om ett ev. insättande av fredsbevarande trupper i konfliktområdet. Vägen till en insats på marken är emellertid lång med tanke på tveksamheten hos truppbidragare och de fortsatt kniviga politiska frågorna i själva konflikten.

En fråga som togs upp flera gånger under konferensen var det allt mer uppenbara behovet av nytänkande inom internationell lagstiftning och politisk teori om en modell som kunde harmoniera å den ena sidan kravet om respekt för statens territoriella integritet, och å den andra sidan kravet om respekt för minoriteters rättigheter. Det behövs en modell för vidsträckt autonomi inom ramen för befintliga stater, en autonomi som t.ex. kan förete internationella element.

Det blev den numera PRIO-anknutne Vladimir Tisjkov, etnolog från ryska vetenskapsakademien och f.d. nationalitetsminister (fram till 1992), som inledde om Tjetjenien. Han delade med sig frikostigt av sin tid till Rubanov som gjorde en mer politiserad och affektiv framställning på temat. Det gemensamma budskapet var det som har ljudit och som fortfarande ljuder från Kreml: Den tjetjenske separatistledaren Dzjochar Dudajev är en förbrytare som omger sig med en samling banditer och som har föga stöd bland befolkningen (enligt Rubanov högst 10 % i områden som Dudajev själv kontrollerar). Militärt måste man tyvärr räkna med Dudajev, men politiskt borde han ignoreras.

Prioritet nummer ett var att med val i december skapa bas för en ny laglig regering, sedan skulle referendum hållas om republikens status.¹ Men ingen lösning kunde sträcka sig utöver den ryska konstitutionen, betonade Rubanov, det hade president Jeltsin helt enkelt inte rätt till, han kunde varken släppa in eller släppa ut subjekt ur den Ryska Federationen på eget bevåg. Rubanov beskrev kriget i Tjetjenien som en konflikt mellan ett civiliserat samhälle och barbari. Här gjorde många i auditoriet otvivelaktigen sin egen tolkning om

vilken part i kriget om Tjetjenien som har varit den mest barbariska.

Man hade till konferensen gjort ansträngningar att bjuda in representanter för olika tjetjenska grupperingar, inkl. från Dudajev-sidan. Detta för att förmedla en balanserad bild även av den intra-tjetjenska konflikt som på plats i Tjetjenien framstår som kanske mer central och om möjligt mer oförsonlig än den rysk-tjetjenska motsättningen. Ingen representant för Dudajev hade dock till slut lyckats inbringas till Oslo-konferensen. De 3-4 tjetjener som fanns vid konferensen sorterade alla på ett eller annat sätt under den under ryskt beväpnat skydd sittande tjetjenska regeringen med Doku Zavgajev i spetsen. Därför företedde den rysk-tjetjenska dialog som konferensdeltagare under en workshop om Tjetjenienkonflikten blev vittnen till föga meningsskiltigheter.

Ryssarna och tjetjenerna hade enligt uppgift i Oslo den primära uppgiften att föra runda bordssamtal med varandra. Det är svårt att föreställa sig vilka framsteg med betydelse för konfliktlösningen som en sådan diskussion utan representanter från Dudajev-sidan kunde leda till.

Under konferensen hann mycket annat än den rysk-tjetjenska tråtan att avhandlas. Stort utrymme fick med rätta den svåra humanitära situationen i området – ca miljonen azerier, d.v.s. var sjunde azerier, är flyktingar i sitt eget land; i Georgien fortsätter nästan 300 000 georgier förvägras återvända till sina hem i Abchasien; flyktingsituationen kring Tjetjenien har förbättrats något sedan kriget mest akuta fas i början av 1995, men omfattande problem kvarstår, inte minst p.g.a. att det återuppbyggnadsarbete som ryssarna påstår pågår, enligt utsago från lokalt verksamma NGO:s är föga mer än vackra ord.

Konferensen utgjorde en värdefull samlingspunkt för Kaukasus-kännare, och den

norska Helsingforskommittén och PRIO är värda en eloge var för initiativet. Kanske ligger vi, Kaukasus-folket, nu cyniskt sett i täten för nästa politiska growth industry då röken börjar skingras på Balkan och där ge plats åt det mer tråkiga återuppbyggnadsarbetet. Men för detta ligger kanske Kaukasus för långt borta från den västeuropeiska horisonten. Dock icke att förglömma – Ryssland är en del av Europa, nu t.o.m. Europarådsmedlem, och de tre transkaukasiska staterna har av Europarådet definierats såsom europeiska. Därmed borde konflikter, ond bråd död och mänskligt lidande i Kaukasus ägnas intresse av den som vill kalla sig europé i ordets egentliga bemärkelse.

Anders Troedsson

Not

1. Så här efteråt kan man konstatera att decembervalen i Tjetjenien var starkt tveksamma ur formell synvinkel, att de inte ledde till någon politisk öppning i Tjetjenien, att den nu "lagliga" tjetjenska ledningen i Groznyj i stor utsträckning fortsatt saknar folkligt stöd. De ryska truppers hopplösa försök att till siste man nedkämpa dudajevisterna fortsätter. I början av mars rapporterades om mycket hårda strider i Groznyj bara någon kilometer från den ryska militärbasen där. De förnyade dudajevska operationerna i den tjetjenska huvudstaden ses av många som ett svar på bl.a. ryska bombardemang i februari i år av en by i västra Tjetjenien, vilka drev över 10 000 människor på flykten. Under resten av mars månad har ryska militära operationer mot en rad tjetjenska byar varit ytterst omfattande med massiva MR-brott som följd. Trots Jeltsins ord den 31 mars om att det nu är slut på kriget, kommer den blodiga konflikten om Tjetjenien sannolikt att fortsätta länge än.